

HEIKKI SUOPELA -> 14 pl. veis.
999

~~HEIKKI SUOPELA~~
VÄINÖ HAVAS, ISÄNMAAN JA KRISTUKSEN SOTURI 98

#L2006. / #P16. / #216. / [D] 9
16/16
pl. luvut
20
sic

Väinö Havaksen elämäkääri oli miheväs ja kirkas, täynnä taistelua ja kilvoitusta. Kuolemaansa saakka hän oli jalo Kristuksen soturi. Hänen sisimmässään paloi myös verraton rakkaus tätä karua, mutta kaunista maata ja sen kansaa kohtaan. Elämällään ja työllään hän viitoitti vielä tulevillekin polville mielen vaikean, mutta uljaan tien. Sen sinetöi sankarikuolema isänmaan puolesta. 31

Näin kirjoitti Paavo Viljanen ~~1944~~ Väinö Havaksesta ja ~~hän~~ ^{vuonna 1944}

~~... t monen monet kirjoittaneet Havaksesta jälleön pain, mutta se kukkaan heistä eivät mukana kalliä Havaksen viimeisellä taistelajan tiellä, joka päättyi Suojärven pitäjän kirkonkylässä Suvilahdessa 21.08.1944 klo 4,15. Mutta Rovaniemellä asuu sellainen mies, joka palvelijonon adjutanttina joutui johdattamaan kapteeni Väinö Havaksen viimeiselle taistojen tielle, tielle, joka vei hänet sankarikuolemaan, ja tämä johdattaja on majuri evp Onni Metsäpelto.~~

Viettäessämme taukokussa 1978 Rovaniemien Sotaveteraanien talvitointakauden päättäjäisiä Rovaniemien mlk Kosken kylässä Kalle- ja Eeva Ylipullin avarassa- ja kodikkaassa pirtissä, juolahti mieleeni, että Onnihan voisi kertoa Väinö Havaksesta, ja niin hän lupasikin sitten illan mittaan kertoa.

Kuten monet tietävät, Väinö Havas hen syntyi 15.08.1898 Lempäälässä kansakoulupetta ja vanhempiensa. Alaluokat kävi koulua äitinsä lukiolla Lempäälässä ja oppikoulun kävi Tampereen Suomalaisessa Yhteiskoulussa, valmistuen v. 1916 ylioppilaaksi, siis 18 vuotiaana. Saman vuoden syksyllä hän kirjoittautui Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan. Mutta seuraavana keväänä alkanut vapaussota keskeytti hän opinnot moneksi vuodeksi.

Vapaussodassa Havas toimi ryhmänjohtajana, haavoittuen Viipurin Tiiliruukin valtauksessa, jolloin vihollisen luoti katkaisi häneltä säärin- ja pohjeluun.

Syksyllä vuonna 1918 alkoi veljuskansamme Viron vapaussota, jonne Havas meni lähes parintuhannen suomalaisen mukana. Alussa hän toimi komppanian vääpelinä, sitten joukkueenjohtajana ja lopulla komppanian päällikkönä.

Vikosta pelattuaan, Havas osallistui Aunuksen vapautusretkeen ja saapui kotipitäjäänsä Salmeen huhtikuussa 1919. Isäni, joka koki nuo Aunuksen retken vaiheet, kertoi elässään monasti rohkeasta ja lujaharmoisesta Havaksesta. Niinpä matkalle Aunuksen rintanelle sattui seuraavanlainen tapaus. Aunuksen alkupäässä, jota kutsutaan Alavoisten kyläksi, oli venäläisten agentit panneet huhun kiertämään, että

10/10
9,5 sic

Kuka oli tämä mies, jonka elämäntaari katkesi Suojärven
Stuvilahdessa 21.8.1941 kello 04.15? Onko nuorempi polvi hänet
kokonaan unohtanut?

Viettäessämme toukokuussa 1978 Rovaniemen sotaveteraanien
juhlaa tapasin siellä myös majuri Onni Metsäpellon, joka paikalla
olleena tiesi Havaksen viimeisistä ~~tutkista~~ ^{muista} enemmän kuin muut.

Keskustellessani hänen kanssaan sain ajatuksen kertoa ~~xxxxxxx~~
aseveljille ja myös nuoremmalle polvelle ~~xxxxxxx~~ laajemminkin Väinö
miehestä, joka aikoinaan teki syvän vaikutuksen ~~ihmiin~~ ^{kaikkiin}, jotka
joutuivat hänen ~~xxxxxxx~~ ^{haussa} ~~toimintaan~~ ^{toimintaan}.

ELÄMÄNTARINAA

14 pl. vers.

Väinö Havas syntyi 15.8.1898 Lempäälässä. Molemmat vanhemmat oli-
vat opettajia. Ylioppilaaksi hän tuli Tampereen Suomalaisesta
Yhteiskoulusta vuonna ~~1916~~ ¹⁹¹⁵ vuonna 1916 ja kirjoittautui saman
vuoden syksyllä Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan.

Vapaussota keskeytti opinnot. Havas toimi ryhmänjohtajana
ja haavoittui Viipurin Tiiliruukin valtauksessa - vihollisen
luoti katkaisi sääri- ja pohjeluat.

Vammojen tuskin parannuttua Havas oli valmis lähtemään
Eestiin auttamaan veljeskansaamme heidän vapaustaistelussaan.
Täällä hän toimi Pohjan Poikain Rykmentissä aluksi komppanian
vääpelinä, sitten ^{myös} joukkueenjohtajana ja lopuksi jo komppanian
päällikkönä ~~...~~.

Seuraavana oli vuorossa Aunuksen karjalaisten vapaustais-
telu, johon Havas ^{myös} osallistui ja saapui vuonna 1919 kotipitäjääni
Salmiin. Isäni, joka ^{hänkin} ~~koki myös~~ Aunuksen retken ankarat vaiheet,
kertoili usein Havaksesta rohkeana ja lujahermoisena soturina, ^{jäl-}

~~...~~ osasi myös käsitellä miehiään.

^{Esimerkiksi} ~~Venäläisten~~ tehtyä mairhinnousun Tuulokseen levisi retkeläis-
ten keskuudessa hurjia huhuja ja eräs karjalainen hevospies
syöksyi pakoon kesken saunomisen, vaatemytty kainalossa.

Havas näki tapauksen ja huusi:

- Hoi mušikka - ota heponen mukaan!

(Eddlen
10/10
y, s. i.)

4
vaiheista

SOTAISTA

- A mitä mie sillä tien? huutaa mies juostessaan.

- Vaimosi pääsee sillä nopeammin tulemaan tänne sotaan
sinun tilallesi, selvitti Havas.

Nolona ja häpeillen pujotteli miesrukka vaatteet päälleen ja
pakokauhu päättyi siihen.

Aunuksessa Havas toimi kompanian päällikkönä ja haavoittui
vihollisen luodista hartioihin joutuen potemaan vammaansa ~~Sortavalan~~
Sortavalan sairaalaan. 9 ② / 7

RAUHAN TÖLHIN 14' pl. vers.

② / 6 Päästyään sairaalasta Havas meni Salmassa kihloihin sairaan-
hoitaja Saimi Kauhasen kanssa, josta tuli ^{myöhemmin/} Havaksen uskollinen
puoliso ja kymmenen lapsen äiti. (soturin)

Havas ansaitsi lukurahoja toimien jonkin aikaa Terijoen
suojeluskunnan paikallispäällikkönä. Ryhdyttyään jälleen jatka-
maan lukujaan hän valmistui papiksi 9.6.1921 ja vihittiin avio-
liittoon 12.6.1921.

Ensimmäisen virkapaikkansa Havas sai Hämeen Ratsurykmentin
sotilaspastorina. Keväällä 1924 hän siirtyi Rovaniemelle edes-
menneen kirkkoherra Aatu Laitisen armovuoden saarnaajaksi.

Lapissa kiivaimmillaan riehuva taistelu eri lestadiolais-
suuntien kesken masensi Havaksen mieltä. Rovaniemi-lehden
hartauspalstalla hän yritti sovittaa kiistoja ja kirjoitti
muun ohessa näin:

"Miksi te, jotka uskottelette jo omistavanne taivaan portin
avaimet, vähäisintäkään häpeää tuntematta rikotte Jumalan toista
ja yhdeksättä käskyä? - - - Älkää ensin noukkiko raiskoja veljien
silmistä, kun omassanne on kurkihirsi!"

Rovaniemen vaiheen jälkeen Havas toimi kahdeksan kuukauden
ajan saarnamiehenä Yhdysvalloissa ja palasi sieltä jälleen Lap-
piin Kittilään, josta siirtyi 1928 Merijärvelle. Viimeiseen
seurakuntaansa Keski-Suomen Kivijärvelle Havas saapui 1.5.1935.

Vakaumuksensa mukaisesti hän osallistui Isänmaallisen

Kansanliikkeen toimintaan ja valittiin kansanedustajaksi Vaasan läänin itäisestä vaalipiiristä.

Eduskunnan ilmapiiristä Havas ei alkuunkaan pitänyt. Eräissä kirjoituksessaan hän ilmaisee ajatuksensa näin:

"Tämä tietämättömyys ja eduskunnallinen vetelehtiminen vain pyrkii vaivaamaan ja masentamaan. Mitä lienee Taivaan Isä tarkoittanut pannessaan minut juuri tänne..." 9 07 / 7

EDUSKUNNASTA ETULINJAAN 17 pl. vers.

TC / Talvisodan alkamispäivänä eduskunta matkusti "tuntemattomaan paikkaan" Kauhajoelle. Havas otti kuitenkin toisen suunnan ja pyrki suoraan rintamalle, jonne ennen häntä jo oli ehtinyt kansanedustaja ja everstiluutnantti Paavo Susitaival, Suomussalmen Ryhmä Suden komentaja. Vielä kolmaskin parlamentin jäsen katsoi paikkansa olevan rintamalla, nimittäin Joroisten kirkkoherra Antti Rantamaa, joka toimi Kollaalla pelottomana miesten rohkaisijana ja lohduttajana.

Viipurin suunnan puolustustaisteluissa Havas jälleen haavoittui saaden panssarivaunun tykin kranaatista päähänsä sirpaleen, joka rikkoi hengenmiehen silmälasitkin.

Talvisodan jälkeen ^{hän} Havas toimi edelleen eduskunnassa suurta kunnioitusta nauttivana kansanedustajana. Erityisesti me karjalaiset muistamme hänet pika-asutuslakia käsiteltäessä käytetystä puheenvuorosta, jossa Havas lausui muun muassa:

"Antakaa karjalaisille maata oikealla tavalla ja oikeasta paikasta - älkää laittako heitä korpeen kuolemaan, vaan antakaa heille entisiä koteja vastaavat paikat! Silloin nousee muikin Suomi taas uudelleen ja se yksimielisyys, jota sodan aikana niin kovasti korostettiin, säilyy Suomen kansan keskuudessa."

Havas toimi myös ortodoksisen kirkon ~~puolesta~~ puolesta vaatien hengellisen työn vapauden ja molempien kansankirkkojen laillisten oikeuksien turvaamista. Arkipiispa Herman kiitti

häntä tästä kauniilla kirjeellä lausuen muun muassa:

"Esiintymisenne toisen kansankirkon etujen puolesta on sitäkin kunnioitettavampaa, kun olette luterilainen pappi. Toiminnassanne näen ei ainoastaan kiitettävää pyrkimystä valtiolliseen oikeudenmukaisuuteen, vaan myös todellista kristillistä rakkautta, jota eriuskoisiin kirkkokuntiin kuuluvien johtajien kesken tapaa aniharvoin. Olen vakuuttunut, että Teissä silloin vaikutti Pyhä Totuuden Henki." 9 01 / 7

JATKOSOTAAN, 14' pl. vers.

TC / Majuri Onni Metsäpelto toimi vuonna 1941 suojeluskunnan aluepäällikkönä Viitasaarella. Hänen tehtävänsä oli muun muassa johtaa Jalkaväkirykmentti 50:n II Pataljoonan perustamista.

Rykmentin kuudenteen komppaniaan kuului muiden ohessa läheisen tehdasyhdyskunnan ~~väkeä~~ ^{miehiä}, joista ~~xxxx~~ joitakin/pidettiin epäluotettavina. Tästä yksiköstä puuttui jostakin syystä päällikkö eikä kukaan halunnut tähän tehtävään siirtyäkään. Viimeisenä liikekannallepanopäivänä tuli rykmentin esikunnasta kuitenkin puhelinsanoma, että 6.K:n päälliköksi tulee Kivijärven seurakunnan kirkkoherra. ~~Enemmän kirkkoin kunnankemurja~~ Kun perustaja ei miestä tuntenut, heräsi hänen mielessään epäily, miten hengenmies selviäisi vaikeasta tehtävästä. Epäilykset eivät poistuneet vielä silloinkaan, kun tehtävään ilmoitettiin tukeva silmälasipäinen reservin kapteeni Väinö Havas.

Aluksi Havaksella olikin ~~xxxxxx~~ vaikeuksia joidenkin miestensä kanssa. Hän kirjoitti vaimolleen:

"En tahdo oikein enää jaksaa, varsinkin kun komppaniaa on vaikea hallita eräiden ilkimysten vuoksi, jotka tahallisesti kiihoittavat, levittävät juttuja - törkeitä valheita - ja pyrkivät varastelemaan. Nämä ovat minulle sisäisten ja ulkomaisten kärsimysten polkuja, jotka kalvavat voimiani."

Vähitellen Havas kuitenkin sai kuin saikin otteen miehiinsä!

h
Hän sai kurittomat tottelemaan ja pelkurit täyttämään velvollisuutensa kulkiessaan ^{itse} taistelussa pelottomana komppaniansa edessä.

PHälikölle kuului ratsuhevonen, jota Havas ei kuitenkaan pitkällä marsseilla käyttänyt, vaan marssi jalan komppaniansa kärkeä jättäen hevosen huonojalkaisille. Samoin hän menetteli polkupyöränsä kanssa. P (27) / 1

VIIMEINEN TAISTELU 14 p. vers.

(TC) / Onni Metsäpelto kertoo saaneensa pataljoonan komentajalta käskyn opastaa Havas komppanioineen yksikön ryhmityspaikalle Suojärven kirkonkylän Suvilahden alueella, jossa oli alkamassa ratkaisutaistelu. Oli kiire ja Metsäpelto yritti tehtävänsä mukaisesti hoputtaa komppaniaa kovempaan menoon. Aina tyyni ja rauhallinen Havas kuitenkin keskeytti hosumisen:

- Älähän sinä Onni turhaan hätäile ja hoputa meitä - kyllä me täältä tullaan. Väsyneet miehet tuskin jaksavat tämän nopeamin.

Perille päästyä miesten tiet erkanivat - lopullisesti.

Itse taistelusta kertoo silloinen alikersantti, Mannerheim-ristin ritari Väinö Sokka näin:

"Elokuun 21. päivän vastaisena yönä ~~keskellä~~ kello kahden tienoilla kaatui Havaksen uskollinen lähetti, Puronsuun isäntä Viitasaaren Keitelelohjasta.

Vähän vaille ^{kello} heljä Havas, joka ei pimeyden vuoksi nähnyt miehiään, tiedusteli minulta olinko lähellä. Vastattuani myöntävästi hän ilmoitti edessä olevan vihollisen hyökkäysvaunuja. Sainoin tuovani paikalle panssarintorjuntakiväärini.

Nousi radan viereen hiekkavallin päälle ja vein norsupyssyn asemaan. Ammuin, mutta hämärän ja aamusementon vuoksi näkyvyys oli huono enkä saanut selvää osumista. Pyysin, että joku toimisi aputähystäjänä jatkaessani ammuntaa.

Havas otti kiikarini ja alkoi paremmin nähdäkseen tähystää seisaaltaan. Olin ampunut ehkä seitsemän tai kahdeksan laukausta,

kun Havas ilmoitti minun saaneen osuman. Totesin sen itsekin: tulenlieskat ja savu hulmahtivat ulos maalina olleesta vaunusta.

Vaihdoin lippaan ja ampua jyskyttelin vielä muutaman laukauksen. Sitten katsoin Havaksen suuntaan tiedustellakseni ammunnan tulosta, mutta en enää nähnyt päällikköä.

- Missä on kapteeni? huusin hätääntyneenä.

Lähellä olevat pojat ilmoittivat häneen osuneen. He ~~pitelivät~~ pitelivät päällikköä sylissään tunnustellen hänen valtimoaan. Havaksen kasvot olivat tyynet, mutta valkoiset kuin lumi.

Paikalle ehtineet lääkintämiehet lähtivät kantamaan häntä taaksepäin. Muis~~tan~~tan ajatelleeni hänen ehkä vielä selviävän. En ollut perillä haavoittumisen laadusta.

Hetiitämän jälkeen vihollinen aloitti kolmen jäljellä olevan panssarivaunun tukemana ankaran hyökkäyksen murtautuakseen ulos motista. Onnistuin ampumaan näistä vielä kaksi palamaan ja vain kolmas pääsi toistaiseksi läpi. Tähän tyrehtyi vihollisen hyökkäysyritys.

Taistelun päättyttyä levisi tieto, että Havas oli kaatunut: luoti oli osunut suoraan sydämeen. Oli mahdoton sanoa, mistä vihollisen luoti oli tullut - eräät arvelivat, että se ammittiin meijerin raunioista, toisten mielestä se tuli Suvilahden yhteiskoulun ikkunasta." ~~Q~~ ~~Q~~ / ~~Q~~

~~Komppani~~

MIKSI JUURI HÄN? ~~Q~~ ~~Q~~ / ~~Q~~

Komppanian suru päällikön menetyksen johdosta oli syvä - se lamannutti mielet. Kaikki olivat voitosta huolimatta hiljaisia ja allapäin.

Karski ritari Väinö Sokka jatkaa ~~muist~~^{ste}elemistään:

"Menin hiukan erilleen toisista, sillä en voinut pidättää kyneleitäni. Huomasin monelle muulle käyneen samalla tavalla. Ajattelin: miksi se luoti ei osunut minuun? Olisin mielestäni ollut paljon joutilaampi lähtemään. Havas oli tehnyt niin paljon

tämän maan ja kansan puolesta, että olisi suonut hänen näkevän työnsä tuloksetkin.

Muistan aina Havaksen tutkivakatseisena päällikkönä, joka isällisesti/^{ja varmaotteisesti/}ohjaili alaisiaan. Erityisesti mieleeni on jäänyt eräs hänen lähellä Kolatselän kylää pitämänsä iltahartaus, jonka yhteydessä hän puhui suhtautumisesta paikallisiin asukkaisiin kehottaen tarkoin välttämään esiintymistä valloittajina ja sen sijasta ^{aina} (toimimaan ystävinä ja auttajina.

Linjojen läpi murtautunut vaunu oli vielä ~~murskatta~~ ^{ruiljoa} Havaksen ruumiin. Viime tingassa paikalla olleet miehet ehtivät ~~kixka~~ kiskaista sen ojaan. Sitten tämä raskas vaunu jatkoi matkaansa murskaten sitä ampuneen kevyen panssarintorjuntatykin ja tielle osuneen henkilöauton, jossa rykmentin adjutantti menetti henkensä. Sitten rumilus ~~jatkok~~ törmäsi edellisenä päivänä ehjänä valtaamaamme panssarivaunuun, josta lensivät irtonaiset pellit sen sileän tien.

Panssarintorjuntakivääri oli tässä vaiheessa kiinnitetty kuorman päälle. Kun kuulin vaunun tulevan, syöksyin sen luo irro~~t~~taakseni aseeni. Vaunu oli kuitenkin nopeampi: ennen kuin ehdin saada ensimmäistäkään solmua auki oli vaunu jo hevosen kohdalla ja ehdin hädän tuskin heittäytyä sivuun tykin putken tieltä, joka kolahti hevosen vempaleeseen. ~~Ehdinxxxxxxx~~
~~xxxxxxx~~ Parinkymmenen kilometrin päässä vaunu ja sen sisään ~~akxxxx~~ ahtautuneet kahdeksan upseeria tapasivat koh- talonsa." ○ ○

(Väli) Tunnetuin Havaksen runoista lienee talvisodan alussa kirjoitettu TESTAMENTTI POJALLENI. Siihen sisältyy ^{vainakkaan} ~~suuren~~ miehen koko elä- mänfilosofia. ○ ○ ○

-8-
AL 2000, #P12. / #212. / §

12'/12'
leus.
20 ac

Tänä aamuna, poikani, lähdän 91
kohti tuskien rintamaa. 91
Sinun, äitisi ja veljes tähden 91
minut kutsuvi Isänmaa. 90

Isänmaallinen, kontua vailla, 91
olen ollut ja köyhä mies. 91
Sydän-Suomeni karuilla mailla 91
oli suhteva kotilies. 90

Perinnesi, poikani, annan 91
tyhjät taskut ja Isänmaan, 91
kalasaunani välkkyvän rannan, 91
pyhän uskonni Jumalaan. 90

Minut kerran kun kantavat luokses, 91
~~risti risti~~ ja ole mies. 91
Kävi, poikani, näin sinun vuokses, 91
minä viitoitin miehen tien. 91

4 kantes risti

9999

#P20/

20

#11

Vaino Sokka kerkisi ampua läpi linjojen murtautuvaa hyökkäysvaunua monesti, mutta laukaukset eivät tuollaiseen klimi-tyyppiin tehonneet. Vain se laukaus, joka osui tykkitornin ja rungon rajaan, niittasi tornin paikoilleen ~~JÄKYYN~~ jolloin tykinpiippu jäi noin 45 ° kulmassa sojottamaan vasemmalle. Vielä läpi linjojen murtautunut hyökkäysvaunu oli vähällä nauttaa Havaksen jäätyvän ruumiin. Viime tingassa lähellä olleet miehet kiskaisivat sen ojaan. Tämän jälkeen hyökkäysvaunu ajoi sitä empuvan pst. tykin litanaksi ja jatkoi vauhdilla matkaa tietämyösten ja ajoi rykmentin komentajan adjutanttin auton litanaksi, jolloin tämä luutnenti puristui kakkaraksi auton sisällä. Sitten tuo rumilus törmäsi voimalla edellisensä päivänä meidän viholliselta ohjennä valtaamaamme pansarivaunuun, josta lensivät konepellit ja ovet sen sileän tien. Kun kuulin huudon, hyökkäysvaunu tulee, syksyin ~~ky~~ joukkueemme hevosen karrille ja yritin irroittaa kuorman päälle käytettyä pst. kivääriä. Ennenkuin sain ensimmäisen köydensilmukan auki, oli jo hyökkäysvaunu hevosemme kohdalla. Sivulle sojottava tykinpiippu kolahti hevosen vempelseeseen ja minä olisin jäänyt keskikohdaltani tykinpiipun päälle roikkumaan kuin märkä pyyheliina, ^{minulle} ellen viime hetkessä oli kerinnyt käydä pitkäksi kuorman päälle. Näin noin kolmen metrin päässä vänäläisen majurin nauravat kasvot, hänen vilkkuttaessa minulle avonaisesta tukkitornista. Noin parikymmentä kilometriä ajettuaan, tuo hyökkäysvaunu tapasi kohtalonsa ja sen sisälle ahtautuneet kahdeksan vänäläistä upseeria.

Havaksen kirjoittama runo, TESTAMENTTI POJALLENI, toteutui 21.8.1941. Runon alkuperäisessä käsikirjoituksessa on päivämäärä 4.12.1939. Tämä runo kuuluu:

1876

Heikki

Suopela Heikki
Hillapolku 11 A 2
96500 ROVANIEMI 50

Js elokuu
Väinö Havas
JR 50 ym
vapaussota, talvisot-
jatkosota
6 liuskaa

Johdatin Väinö Havaksen kuolemaan

AIKAKAUSLEHTI

**KANSA
TAISTELI**

-miehet kertovat

Toimitus: Töölönkatu 35 B 1 b, Helsinki 26

*Heikki ST,
Kangas*